

DOI <https://doi.org/10.32782/3041-1319/2025-1-3>

Є. І. Таран

*Київський національний університет імені Тараса Шевченка
м. Київ, Україна*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-1822-6978> – Таран Є. І.
 taran.evgeniy2011@gmail.com

ПОНЯТТЯ ТА СУТНІСТЬ НАЦІОНАЛЬНОЇ БЕЗПЕКИ ЯК КАТЕГОРІЇ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

У статті детально розглянуто визначення поняття національної безпеки, її роль у забезпеченні стабільності та розвитку держави, а також складові, що входять до її структури. Акцентується увага на важливості інтеграції різних секторів безпеки – політичного, економічного, соціального, військового й екологічного – для формування ефективної системи національної безпеки. Розглянуто взаємодію державних органів та громадськості в процесі формулювання та реалізації політики національної безпеки. Стаття підкреслює необхідність розуміння національної безпеки не лише як оборонного механізму, а і як комплексної системи, що охоплює всі сфери життєдіяльності держави та суспільства. Особлива увага приділяється сучасним викликам і загрозам, з якими стикаються національні системи безпеки в умовах воєнного стану, глобалізації та геополітичних змін.

У роботі наводяться підходи різних дослідників, як звертають увагу на зміст поняття «національна безпека». При цьому в статті говориться про відсутність єдиного підходу до визначення цього поняття. Поряд із численними підходами вітчизняних дослідників до поняття «національна безпека» в статті широко висвітлюється поняття «національна безпека», яке зазначено в нормативно-правових актах. Зокрема, аналізуються такі нормативно-правові акти, як Конституція України, Закон України «Про національну безпеку України», Стратегія національної безпеки України тощо.

Метою статті є комплексний аналіз поняття сутності явища «національна безпека» як категорії державного управління, визначення основних підходів до її розуміння, а також дослідження механізмів забезпечення безпеки в сучасних умовах.

У висновках зазначено, що національна безпека України має кілька основних характеристик, які визначають її ефективне функціонування. Серед цих характеристик – цілісність, відносна самостійність і стійкість, кожна з яких є критично важливою для стабільності держави в сучасних умовах. Важливість національної безпеки України полягає у забезпеченні суверенітету, територіальної цілісності та неподільності держави. Це гарантує, що країна залишається єдиною і незмінною у своїх політичних та географічних межах, а також зберігає свою незалежність у відносинах з іншими державами.

Ключові слова: національна безпека, державне управління, правові механізми безпеки, загрози національній безпеці, система забезпечення безпеки, нормативно-правове забезпечення безпеки.

Ye. I. Taran

*Taras Shevchenko National University of Kyiv,
Kyiv, Ukraine*

THE CONCEPT AND ESSENCE OF NATIONAL SECURITY AS A CATEGORY OF PUBLIC ADMINISTRATION

The article examines in detail the definition of the concept of national security, its role in ensuring the stability and development of the state, as well as the components that make up its structure. The emphasis is on the importance of integrating various security sectors – political, economic, social, military and environmental – to form an effective national security system. The interaction of state bodies and the public in the process of formulating and implementing national security policy is considered. The article emphasizes the need to understand national security not only as a defense mechanism, but also as a comprehensive system that covers all spheres of the state and society. Special attention is paid to modern challenges and threats that national security systems face in conditions of martial law, globalization and geopolitical changes.

The work presents the approaches of various researchers, how they pay attention to the content of the concept of “national security”. At the same time, the article states that there is no single approach to this concept. Along with numerous approaches of scientific research to the concept of “national security”, the article widely covers the concept of “national security”, which is specified in regulatory and legal acts. In particular, such regulatory and legal acts as the Constitution of Ukraine, the Law of Ukraine “On National Security of Ukraine”, the National Security Strategy of Ukraine, etc. are analyzed.

The purpose of the article is a comprehensive analysis of the concept of the essence of the phenomenon of “national security” as a category of state governance, the definition of basic approaches to its understanding, as well as the study of mechanisms for ensuring security in current conditions.

The conclusions indicate that the national security of Ukraine has several main characteristics that determine its effective functioning. These characteristics include integrity, relative independence, and stability, each of which is critical to the stability of the state in modern conditions. The importance of Ukraine’s national security lies in ensuring the sovereignty, territorial integrity, and indivisibility of the state. This ensures that the country remains united and unchanging within its political and geographical boundaries, and also preserves its independence in relations with other states.

Key words: national security, public administration, legal security mechanisms, threats to national security, security assurance system, regulatory and legal security assurance.

Постановка проблеми. Сучасна наукова спільнота пропонує різні підходи до тлумачення національної безпеки, що ускладнює формування єдиної системи державної політики в цій сфері. Водночас спостерігається недостатня узгодженість між правовими, економічними та інституційними механізмами гарантування безпеки, що знижує ефективність державного управління в кризових ситуаціях. Особливого значення набуває розгляд національної безпеки як комплексної категорії, яка охоплює економічний, політичний, соціальний, інформаційний, військовий та екологічний виміри. Враховуючи це, постає потреба в комплексному дослідженні поняття, сутності та складових національної безпеки як об’єкта державного управління, що визначає актуальність і наукову значущість цієї роботи.

Аналіз останніх досліджень і публікацій із цієї проблеми. Дослідженням теоретичних і практичних проблемних питань у галузі національної безпеки присвячено велику кількість праць багатьох науковців. Науково-теоретичну базу для написання цієї статті становили праці вітчизняних вчених: В. О. Антонова [7], Д. О. Беззубова [5], Ю. О. Загуменної [15], К. С. Ізбаш [13], Л. О. Казакової [2], А. Г. Мосейка [4], О. В. Мотайло [3], Д. Г. Павленка [8] та ін.

Формулювання цілей статті (постановка завдання). Метою статті є комплексний аналіз поняття, сутності та складових національної безпеки як категорії державного управління, визначення основних підходів до її розуміння, а також дослідження механізмів забезпечення безпеки в сучасних умовах.

Виклад основного матеріалу дослідження. Національна безпека є основою існування держави як самостійного суб’єкта міжнародного права та важливим чинником забезпечення прав і свобод її громадян. Вона охоплює не тільки захист державного суверенітету від зовнішніх і внутрішніх загроз, але й підтримку стабільності в суспільстві, що, зі свого боку, забезпечує розвиток держави та благополуччя її населення. Одним із ключових аспектів національної безпеки є захист національних інтересів, що є запорукою існування держави та її стабільного розвитку.

Актуальність проблеми формування й захисту національних цінностей для українського суспільства зростає на фоні кризових явищ, як-от моральна та світоглядна невизначеність, розмитість суспільних цінностей, а також соціальна ідентичність, яка втрачає свою сталість унаслідок політичних та економічних трансформацій. Суспільство перебуває у процесі глобальних змін, що потребує переосмислення та зміцнення національ-

них цінностей як основи для стабільності й гармонії в країні. Національні цінності є тим фундаментом, на якому будується єдність суспільства, що, зі свого боку, сприяє розвитку національних інтересів та забезпеченню національної безпеки. Вони визначають загальний напрям розвитку держави і є критично важливими для досягнення стабільності, злагоди та сталого розвитку на всіх рівнях – від політичного до соціального. Таким чином, глибоке розуміння й захист національних цінностей та інтересів є невід’ємною складовою частиною національної безпеки, а ефективне управління цією сферою є важливою умовою для забезпечення сталого розвитку держави в умовах сучасних глобальних викликів.

Вивчення наукових розробок вітчизняних дослідників свідчить про відсутність єдиного підходу до визначення змісту поняття «безпека». Це поняття є багатогранним і охоплює різні аспекти життя суспільства, що зумовлює різноманітність підходів до його трактування.

Думка І. Шведа щодо національної безпеки акцентує увагу на її правовому аспекті та значенні стабільного правового становища населення. Національна безпека, за його визначенням, полягає в здатності держави забезпечити умови для задоволення основних потреб своїх громадян, необхідних для їхнього існування та розвитку. Водночас ключовим є те, що це становище має бути гарантовано мінімальним ризиком для базових конституційних цінностей, які формують фундамент суспільного порядку та стабільності [1].

Л. О. Казакова розширює традиційне розуміння національної безпеки, додаючи важливий аспект – захист прав і свобод людини та громадянина. На її думку, національна безпека України не обмежується лише військовим складником і захистом від зовнішніх і внутрішніх загроз, пов’язаних із територіальною цілісністю чи суверенітетом. Вона також передбачає діяльність держави, спрямовану на забезпечення захисту прав людини та громадянина, як у межах національної території, так і на міжнародному рівні [2, с. 131].

О. В. Мотайло пропонує розглядати національну безпеку як складне явище, яке є системою взаємопов’язаних елементів. За його визначенням, національна безпека передбачає сукупність концептуальних установок, соціально-політичних і правових інститутів, а також визначених засобів, методів і форм, що дають змогу державі ефективно реагувати на загрози та небезпеки, спричинені як внутрішніми факторами, так і зовнішніми чинниками [3, с. 292].

А. Г. Мосейко визначає національну безпеку через призму захищеності життєво важли-

вих національних інтересів, підкреслюючи, що це поняття охоплює не лише безпеку держави, а й захист інтересів особи та суспільства. Згідно з його підходом, національна безпека передбачає захищеність основних національних цінностей і способу життя від широкого спектра загроз, які можуть бути як зовнішніми, так і внутрішніми, різними за своєю природою. Важливо, що ці загрози можуть охоплювати як військові, так і економічні, соціальні чи інформаційні аспекти [4, с. 44]. Науковець виділяє низку ключових національних інтересів, серед яких першочергове значення має збереження державного суверенітету та територіальної цілісності, а також захист демократичного конституційного ладу. Зокрема, він зазначає, що важливим є недопущення втручання у внутрішні справи України з боку інших держав чи міжнародних організацій. Серед інших важливих інтересів національної безпеки є сталий розвиток національної економіки, громадянського суспільства та держави, що має забезпечити зростання рівня і якості життя населення. Інтеграція України у європейський політичний, економічний, безпековий і правовий простір є також одним із ключових напрямів національної безпеки, що передбачає прагнення до членства у Європейському Союзі та НАТО. При цьому важливим є розвиток рівноправних і взаємовигідних відносин з іншими державами. Залишаються важливими також питання захисту матеріальної, інтелектуальної та духовної власності, які є основою для існування та прогресивного розвитку держави й суспільства [4, с. 47].

Д. О. Безzubов пропонує три різні категорії феномена національної безпеки в соціумі, кожна з яких відображає специфічні аспекти цього явища:

1. Перша категорія – пасивна категорія національної безпеки. Вона охоплює стан, за якого відсутні небезпеки, загрози чи ризики. Це та ситуація, коли середовище вважається безпечним за умов, що не передбачають необхідності активного втручання суб’єктів для підтримки безпеки. Такий стан є ідеальним, коли система функціонує в умовах стабільності та відсутності загроз, і жодні дії для забезпечення безпеки не є необхідними, оскільки сама система забезпечує відсутність небезпек.

2. Друга категорія – активна категорія національної безпеки. Вона передбачає активну взаємодію з такими антагоністичними поняттями, як «небезпека», «загроза» чи «ризик». У цьому випадку національна безпека проявляється через дії суб’єктів соціуму, які активно здійснюють управлінські, оборонні або превентивні заходи

для забезпечення безпеки. Метою є не лише підтримка безпеки, а й постійне управління потенційними загрозами, усунення ризиків і запобігання виникненню небезпечних ситуацій.

3. Третя категорія – нейтральна категорія національної безпеки. Вона стосується ситуації, коли стан безпеки в суспільстві перебуває під контролем, але діяльність суб'єктів не спрямована на активне втручання чи усунення загроз. Нейтральна категорія передбачає моніторинг і прогнозування загроз і небезпек у майбутньому, що дає змогу запобігти можливим небезпекам на ранніх етапах. У цьому контексті безпека виступає як збалансований стан із постійною увагою до ризиків, але без потреби в активних діях, якщо загроза не стала реальною [5, с. 48].

Г. Ситник визначає безпеку як забезпечення умов для самореалізації громадян, захисту їхнього життя, свободи і власності від посягань будь-якої людини, організації, суспільства або держави. Це розуміння безпеки виходить із того, що безпека є основою нормального функціонування як окремих індивідів, так і соціальних груп чи інститутів держави. Вона дає змогу громадянам реалізувати свій потенціал, не переживаючи за фізичні чи соціальні загрози з боку інших учасників суспільства. Він також підкреслює взаємозв'язок між поняттями «небезпека» і «безпека», відзначаючи, що це дві взаємодіючі сторони, що постійно перебувають у динамічному процесі. Безпека не є статичним станом, а розвивається у взаємодії з небезпекою, постійно реагуючи на зміни умов та викликів. Отже, дослідження безпеки потребує комплексного підходу, який враховує різні аспекти цього явища. У цьому контексті науковець виділяє три основні аспекти: онтологічний, гносеологічний та аксіологічний [6, с. 60–62].

В. Антонов визначає національну безпеку України як загальнонаціональну категорію, що відображає стан захищеності життєво важливих інтересів людини та громадянина, суспільства й держави. Цей стан безпеки гарантує сталий розвиток суспільства, своєчасне виявлення та запобігання реальним і потенційним загрозам, а також нейтралізацію загроз національним інтересам України. На його думку, національна безпека – це не лише захист від загроз, а й активна робота над забезпеченням сталого розвитку в умовах сучасних викликів, що дає змогу зберегти національні інтереси на всіх рівнях [7, с. 33].

Д. Г. Павленко визначає основні завдання забезпечення національної безпеки, які спрямовані на захист ключових аспектів існування держави та її громадян. Це охоплює кілька важливих напрямів, що забезпечують стабільність і захищеність на

всіх рівнях. Перше завдання – захист державного ладу. Це передбачає підтримання конституційного порядку, демократичних принципів і інститутів, що становлять основу функціонування держави. Охорона демократичних цінностей є основою для забезпечення прав і свобод громадян. Друге завдання – захист суспільного ладу. Це стосується підтримання соціальної стабільності, запобігання соціальним заворушенням, конфліктам і будь-яким іншим елементам, які можуть підірвати внутрішню злагодженість суспільства. Забезпечення територіальної недоторканності й суверенітету є важливим завданням національної безпеки, яке полягає в захисті кордонів і території від будь-яких зовнішніх загроз, як-от агресія чи територіальні претензії інших держав. Охорона громадського порядку передбачає забезпечення правопорядку, захист громадян від злочинності, вандалізму та інших правопорушень, що можуть порушити нормальне функціонування суспільства. Забезпечення техногенної безпеки передбачає захист від техногенних катастроф, аварій на об'єктах підвищеної небезпеки, як-от ядерні станції, хімічні підприємства, а також забезпечення безпеки в енергетичній та інших критичних галузях [8, с. 105].

Для більш точного та всебічного дослідження поняття «національна безпека» потрібно звернутися до законодавчих актів, які визначають її сутність, складові та механізми забезпечення.

Так, положення Конституції України закладають правову основу для формування та реалізації державної політики у сфері національної безпеки. Вони гарантують суверенітет і незалежність України, визначають основні обов'язки держави та громадян, а також регламентують діяльність ключових органів влади, відповідальних за захист країни. Зокрема, стаття 1 закріплює, що Україна є суверенна і незалежна, демократична, соціальна, правова держава, що є фундаментальним принципом для забезпечення національної безпеки. Стаття 3 визначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Це означає, що захист прав і свобод громадян є основною метою державної політики, зокрема у сфері національної безпеки. Стаття 17 прямо стосується національної безпеки та оборони. Вона встановлює, що захист суверенітету і територіальної цілісності України є найважливішою функцією держави і справою всього Українського народу; забезпечення національної безпеки та оборони держави покладається на відповідні державні органи, зокрема на Збройні Сили України, які не можуть використовуватися для обме-

ження прав і свобод громадян [9]. Таким чином, Конституція України є базовим документом, що забезпечує правові рамки для підтримання стабільності, територіальної цілісності та захисту національних інтересів.

Відповідно до Закону України «Про національну безпеку України», національна безпека визначається як захищеність державного суверенітету, територіальної цілісності, демократичного конституційного ладу й інших національних інтересів України від реальних та потенційних загроз [10]. Це визначення підкреслює комплексний характер національної безпеки, яка охоплює як фізичні аспекти (захист території та суверенітету), так і політико-правові (демократичний лад, конституційні принципи), а також стратегічні національні інтереси.

Національна безпека, хоча й визначається через концепцію «стану захищеності», є вкрай динамічним і нестабільним явищем. Це не статичний процес, а постійно змінювана ситуація, що адаптується до нових викликів та умов. Зміни в суспільних і політичних обставинах, як зовнішніх, так і внутрішніх, призводять до постійної зміни самого поняття безпеки та відповідних механізмів її забезпечення. В умовах, коли небезпеки та загрози можуть виникати швидко і з різних напрямків, національна безпека часто змінюється, відображаючи потребу в гнучкості державних інститутів і стратегій для ефективного реагування на нові виклики.

Механізм забезпечення національної безпеки має враховувати ці динамічні елементи й забезпечувати постійну готовність до зміни умов. Саме тому акцент на внутрішні та зовнішні фактори, що постійно впливають на стан безпеки, є надзвичайно важливим для будь-якої стратегії державної політики. Це не тільки дає можливість реагувати на поточні загрози, але й прогнозувати майбутні виклики та визначати стратегічні напрями розвитку.

Зокрема, Стратегія національної безпеки України є важливим документом, який формулює довгострокові напрями державної політики в цій сфері. Вона не лише має на меті забезпечення національної безпеки в поточних умовах, а й надає чітке бачення майбутнього. Основні положення Стратегії стосуються: 1) визначення пріоритетів національних інтересів України, які повинні бути захищені для забезпечення стабільності та розвитку держави; 2) оцінки поточних і прогнозованих загроз національній безпеці, з урахуванням як зовнішньополітичних, так і внутрішніх чинників; 3) напрямів зовнішньополітичної діяльності для забезпечення національних інтересів і безпеки,

включно з дипломатичними ініціативами та міжнародними зобов'язаннями; 4) завдання реформування й розвитку сектору безпеки та оборони, що передбачає вдосконалення військових і правоохоронних структур; 5) оцінки ресурсів, необхідних для реалізації цих завдань, а саме фінансових, людських та інших ресурсів [11].

Також Стратегія воєнної безпеки України є ключовим документом, що визначає основні напрями і принципи захисту воєнної безпеки держави, її суверенітету та територіальної цілісності. Вона враховує необхідність комплексного підходу до оборони, забезпечення стійкості держави в умовах можливих загроз, а також взаємодії з міжнародними партнерами для досягнення загальної безпеки. Цей документ ґрунтується на засадах стримування, стійкості та взаємодії, що дає змогу Україні не тільки активно захищати свої національні інтереси, а й інтегруватися в євроатлантичний безпековий простір [12]. Основним завданням Стратегії є забезпечення воєнної безпеки через поєднання різних аспектів оборони та міжнародної співпраці. Це передбачає активну участь у міжнародних операціях з підтримання миру та безпеки, що сприяє зміцненню міжнародного іміджу України та підвищенню її безпекової стабільності. Особливу увагу в Стратегії приділено захисту національних інтересів у військовій сфері, що передбачає не лише збройний опір агресії, але й запобігання загрозам через ефективну комбінацію політико-дипломатичних, безпекових, гуманітарних та економічних заходів.

Завдяки аналізу безпекового середовища Стратегія чітко визначає цілі та пріоритети для захисту держави від воєнних загроз. Важливою складовою є забезпечення відсічі та стримування збройної агресії, насамперед у разі нападу з боку Російської Федерації, а також звільнення незаконно окупованих територій. Це також передбачає комплексні заходи для припинення незаконної окупації частини території України та захисту її суверенітету й територіальної цілісності.

Аналізуючи законодавство у сфері національної безпеки України, К. С. Ізбаш підкреслює, що стратегічна мета забезпечення національної безпеки України в контексті державної та суспільної безпеки значною мірою визначається національними інтересами країни у внутрішньополітичній сфері. Ці інтереси охоплюють ряд важливих аспектів, зокрема збереження конституційного устрою, підтримку громадянської та національної злагоди, а також забезпечення єдності правового простору. Саме ці елементи є основою для стабільності держави та розвитку демократичних інститутів [13, с. 216].

Окрім вищенаведених нормативно-правових актів, варто вказати, що Закон України «Про правовий режим воєнного стану» відіграє неабияку важливу роль у системі національної безпеки, оскільки визначає правові засади, механізми та порядок запровадження воєнного стану в умовах загроз державному суверенітету, територіальній цілісності та національним інтересам України. Його положення регламентують функціонування державного апарату, органів місцевого самоврядування, правоохоронних структур, Збройних Сил України та суспільства загалом під час особливого правового режиму, спрямованого на відбиття збройної агресії та забезпечення оборони держави [14].

Ю. О. Загуменна вказує, що феномени режиму воєнного стану та національної безпеки тісно взаємопов'язані і мають бути розглянуті як системоно зв'язані правові категорії як у законодавстві, так і в юридичній науці. У цьому контексті важливим є те, що динамічні зміни в правовому регулюванні безпекових правовідносин в умовах воєнного стану потребують постійного осмислення й коригування, оскільки державні органи, що відповідають за безпеку, мають змінювати свої функції, завдання та повноваження залежно від актуальних викликів. В умовах воєнного стану національна безпека набуває особливого змісту, оскільки звичайні, мирні методи захисту стають недостатніми для гарантування життєво важливих інтересів особистості, суспільства та держави. Збройний напад або реальна загроза такого нападу змушують державу вживати надзвичайних заходів для забезпечення безпеки, що, зі свого боку, передбачає введення особливих правових умов, які суттєво обмежують права людини, але з необхідністю для забезпечення виживання та функціонування держави в екстремальних умовах. Такі зміни в правовому регулюванні національної безпеки мають своєрідний строковий характер. Тобто після введення воєнного стану держава застосовує тимчасові спеціальні правила, спрямовані на нейтралізацію загроз, проте ці заходи не є постійними й повинні бути скасовані після нормалізації ситуації. Це важливе підґрунтя для правового регулювання таких процесів, оскільки потрібно забезпечити баланс між захистом державних інтересів і правами людини, а також вивести чіткі межі для державної влади, щоб обмеження прав громадян мали тимчасовий і пропорційний характер [15, с. 130].

Висновки та перспективи подальших розвідок у цьому напрямі. На основі аналізу чинного законодавства та наукових поглядів можна зробити висновок, що національна безпека України

як складна і багатогранна система має кілька основних характеристик, які визначають її ефективне функціонування. Серед цих характеристик – цілісність, відносна самостійність і стійкість, кожна з яких є критично важливою для стабільності держави в умовах сучасних глобальних і внутрішніх викликів. Цілісність національної безпеки України полягає у забезпеченні суверенітету, територіальної цілісності та неподільності держави. Це гарантує, що країна залишається єдиною і незмінною у своїх політичних та географічних межах, а також зберігає свою незалежність у відносинах з іншими державами. Відносна самостійність або автономність України в контексті національної безпеки потребує забезпечення економічної стабільності та розвитку в короткостроковій і довгостроковій перспективі. Це також передбачає інтеграцію України у світове співтовариство через активне залучення до міжнародних організацій та угод, що сприяють її політичному й економічному розвитку.

Перспективними напрямками досліджень є аналіз складових національної безпеки як категорії державного управління, що допоможе обґрунтувати необхідність удосконалення державного управління у сфері національної безпеки.

Список літератури:

1. Швед І. І. Місце органів прокуратури в механізмі забезпечення конституційної безпеки держави : дис. ... канд. юрид. наук. Ужгород, 2018. 205 с.
2. Казакова Л. О. Національна безпека держави: понятійно-категорійний апарат. *Регіональні студії*. 2021. № 24. С. 128–132.
3. Мотайло О. В. Основні концептуальні підходи до сутності поняття «національна безпека». *Право та державне управління*. 2019. № 4. С. 288–293.
4. Мосейко А. Г. Національна безпека України як об'єкт публічного адміністрування. *Вісник ЛДУВС ім. Е. О. Дідоренка*. 2019. Вип. 2 (86). С. 42–52.
5. Беззубов Д. О. Проблеми теорії публічного адміністрування в сфері забезпечення національної безпеки. *Наукові записки Центральноукраїнського державного педагогічного університету імені Володимира Винниченка*. Серія: Право. 2018. Вип. 5. С. 45–49.
6. Ситник Г. П. Природа феномену «безпеки»: онтологічний, гносеологічний та аксіологічний аспекти. Сучасні аспекти модернізації науки в Україні: стан, проблеми, тенденції розвитку : *матеріали III Міжнародної науково-практичної конференції*, м. Київ; Великобританія 7 листопада 2020 р. / за ред. Є. О. Романенка, І. В. Жукової. Київ; Великобританія: ФОП Кандиба Т. П., 2020. 148 с. С. 59–63.
7. Антонов В. О. Конституційно-правові засади національної безпеки України: монографія / наук.

ред. Ю. С. Шемшученко. Київ : ТАЛКОМ, 2017. 576 с.

8. Павленко Д. Г., Семенюк Ю. В., Лисецький Ю. М. Національна безпека: поняття, складники, чинники впливу. *Вчені записки ТНУ імені В. І. Вернадського*. 2021. № 3. С. 102–107.

9. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 р. № 254к/96-ВР (в редакції від 01.01.2020). *Відомості Верховної Ради України*. 1996. № 30. Ст. 141.

10. Про національну безпеку України : Закон України від 13.12.2022 № 2849-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (дата звернення: 12.03.2025).

11. Про рішення Ради національної безпеки і оборони України «Про Стратегію національної безпеки України» : Указ Президента України від 14 вересня 2020 р. № 392/2020. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (дата звернення: 12.03.2025).

12. Рішення Ради Національної безпеки і оборони України від 25 березня 2021 року «Про Стратегію воєнної безпеки України» : Указ Президента України від 25 березня 2021 р. № 121/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (дата звернення: 13.03.2025).

13. Ізбаш К. С., Дерев'янкін С. Л. Національна безпека України в умовах воєнного стану: сучасний стан. *Південноукраїнський правничий часопис*. 2024. № 1. С. 213–217.

14. Про правовий режим воєнного стану : Закон України від 21.05.2015 № 389-VIII (в редакції від 08.01.2025). *Відомості Верховної Ради (ВВР)*. 2015. № 28. Ст. 250.

15. Загуменна Ю. О., Сокурєнко В. В. Національна безпека України в умовах воєнного стану: теоретико-правовий аналіз. *Вісник Національної академії правових наук України*. 2024. № 2. С. 114–138.

References:

1. Shved, I. I. (2018). *Mistse orhaniv prokuratury v mekhanizmi zabezpechennia konstitutsiinoi bezpeky derzhavy: dys. ... kand. yuryd. nauk* [The role of the prosecutor's office in the mechanism of ensuring the constitutional security of the state: PhD thesis]. Uzhhorod. 205 p. [in Ukrainian].

2. Kazakova, L. O. (2021). *Natsionalna bezpeka derzhavy: poniatiino-katehoryyni aparat* [National security of the state: conceptual and categorical framework]. *Rehionalni studii – Regional Studies*, 24, 128–132 [in Ukrainian].

3. Motailo, O. V. (2019). *Osnovni kontseptualni pidkhody do sutnosti poniattia “natsionalna bezpeka”* [Main conceptual approaches to the essence of the concept of “national security”]. *Pravo ta derzhavne upravlinnia – Law and Public Administration*, 4, 288–293 [in Ukrainian].

4. Moseiko, A. H. (2019). *Natsionalna bezpeka Ukrainy yak ob'ekt publichnoho administruvannia*

[National security of Ukraine as an object of public administration]. *Visnyk LDUVS im. E. O. Dydorenka – Bulletin of Luhansk State University of Internal Affairs named after E. O. Didorenko*, 2 (86), 42–52 [in Ukrainian].

5. Bezzubov, D. O. (2018). *Problemy teorii publichnoho administruvannia v sferi zabezpechennia natsionalnoi bezpeky* [Problems of the theory of public administration in the field of national security]. *Naukovi zapysky TSDPU imeni Volodymyra Vynnychenka. Seriya: Pravo – Scientific Notes of the Central Ukrainian State Pedagogical University named after Volodymyr Vynnychenko. Series: Law*, 5, 45–49 [in Ukrainian].

6. Sytnyk, H. P. (2020). *Pryroda fenomenu “bezpeka”: ontolohichni, hnoseolohichni ta aksiolohichni aspekty* [The nature of the “security” phenomenon: ontological, epistemological and axiological aspects]. *Suchasni aspekty modernizatsii nauky v Ukraini: stan, problemy, tendentsii rozvytku – Modern Aspects of Science Modernization in Ukraine: State, Problems, Development Trends: Proceedings of the 3rd Int. Conf.*, Kyiv, UK, Nov. 7, 2020, ed. Ye. O. Romanenko, I. V. Zhukova. Kyiv–UK: FOP Kandyba T. P., pp. 59–63 [in Ukrainian].

7. Antonov, V. O. (2017). *Konstytutsiino-pravovi zasady natsionalnoi bezpeky Ukrainy: monohrafiia* [Constitutional and legal foundations of Ukraine's national security: monograph]. Kyiv: TALKOM. 576 p. [in Ukrainian].

8. Pavlenko, D. H., Semeniuk, Yu. V., & Lysetskyi, Yu. M. (2021). *Natsionalna bezpeka: poniattia, skladnyky, chynnyky vplyvu* [National security: concept, components, influencing factors]. *Vcheni zapysky TNU imeni V. I. Vernadskoho – Scientific Notes of V. I. Vernadsky Taurida National University*, 3, 102–107. [in Ukrainian].

9. Verkhovna Rada Ukrainy (1996). *Konstytutsiia Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 r. № 254k/96-VR (v red. vid 01.01.2020)* [Constitution of Ukraine: Law of Ukraine No. 254k/96-VR of June 28, 1996 (as amended on 01.01.2020)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 30, Art. 141 [in Ukrainian].

10. Verkhovna Rada Ukrainy (2022). *Pro natsionalnu bezpeku Ukrainy: Zakon Ukrainy vid 13.12.2022 № 2849-IX* [On the national security of Ukraine: Law of Ukraine of Dec 13, 2022 No. 2849-IX]. Retrieved from <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2469-19#Text> (accessed: 12.03.2025) [in Ukrainian].

11. President of Ukraine (2020). *Pro rishennia Rady natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy “Pro Stratehiu natsionalnoi bezpeky Ukrainy”*: Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 14.09.2020 № 392/2020 [On the decision of the National Security and Defense Council of Ukraine “On the National Security Strategy of Ukraine”: Decree of the President of Ukraine No. 392/2020 of Sept 14, 2020]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/3922020-35037> (accessed: 12.03.2025) [in Ukrainian].

12. President of Ukraine. (2021). Rishennia Rady Natsionalnoi bezpeky i oborony Ukrainy vid 25.03.2021 “Pro Stratehiu voiennoi bezpeky Ukrainy”: Ukaz Prezydenta Ukrainy № 121/2021 [Decision of the National Security and Defense Council of March 25, 2021 “On the Military Security Strategy of Ukraine”: Decree of the President of Ukraine No. 121/2021]. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/1212021-37661> (accessed: 13.03.2025) [in Ukrainian].

13. Izbash, K. S., & Dereviankin, S. L. (2024). Natsionalna bezpeka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: suchasnyi stan [National security of Ukraine under martial law: current state]. *Pivdennoukrainskyi pravnychi chasopys – Southern Ukrainian Legal Journal*, 1, 213–217 [in Ukrainian].

14. Verkhovna Rada Ukrainy (2015). Pro pravovyi rezhym voiennoho stanu: Zakon Ukrainy vid 21.05.2015 № 389-VIII (v red. vid 08.01.2025) [On the legal regime of martial law: Law of Ukraine No. 389-VIII of May 21, 2015 (as amended on Jan 8, 2025)]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy – Official Bulletin of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 28, Art. 250 [in Ukrainian].

15. Zahumenna, Yu. O., & Sokurenko, V. V. (2024). Natsionalna bezpeka Ukrainy v umovakh voiennoho stanu: teoretyko-pravovyi analiz [National security of Ukraine under martial law: theoretical and legal analysis]. *Visnyk Natsionalnoi akademii pravovykh nauk Ukrainy – Bulletin of the National Academy of Legal Sciences of Ukraine*, 2, 114–138 [in Ukrainian].

Є. І. Таран

Оглядова стаття

Надійшла до редакції 01.04.2025

Прийнято до опублікування